

BABEL

Tahar Ben
JELLOUN

Autor
nominalizat
la Premiul
Nobel pentru
Literatură

Fericirea conjugală

NEMIRA

Tahar Ben
JELLOUN

Fericirea conjugală

Traducere din limba franceză și note de
MIHAELA STAN

NEMIRA

Ilustratia copertei: ©LumiNola/iStock
DTP copertă: Adnan VASILE
Prepress copertă: Alexandru CSUKOR
Redactor: Irina CERCHIA
Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Anca Elena COMAN

Redactor-șef: Alina SÂRBU
Director editorial: Alexandra RUSU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BEN JELLOUN, TAHAR

Fericirea conjugală / Tahar Ben Jelloun; trad. din lb. franceză și note
de : Mihaela Stan. – București : Nemira Publishing House, 2021
ISBN 978-606-43-1236-5

I. Stan, Mihaela (trad.)

821.133.1

Tahar Ben Jelloun
LE BONHEUR CONJUGAL
Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 2012

© Nemira, 2021

Tiparul executat de tipografia ART GROUP

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-1236-5

Această operă a beneficiat de susținerea Programului de sprijin în
vederea publicării al Institutului Francez.

„MARIANNE: Crezi că doi oameni pot trăi împreună o viață întreagă?

JOHAN: Căsătoria este o convenție socială stupidă, care trebuie reînnoită în fiecare an sau anulată. [...] Gândește-te să-ți plătești amenzile de circulație, se tot adună.“

Scene dintr-o căsnicie, INGMAR BERGMAN

„Singuri ne facem norocul.“

Gilda, KING VIDOR

PARTEA ÎNTÂI

BĂRBATUL CARE IUBEA PREA
MULTE FEMEILE

PROLOG

I s-a așezat pe vârful nasului. Nici mare, nici mică. O muscă obișnuită, cenușie, negricioasă, ușoară, impertinentă. Se simte bine aici, pe acest nas pe care tocmai a aterizat ca o mașină zburătoare pe un portavion. Își șterge picioarele din față. Parcă le-ar freca, parcă le-ar lustrui pentru vreo misiune urgentă. Nimic n-o deranjează. Lucrează febril, însă rămâne pe loc. Nu cântărește mai nimic, dar e supărătoare. Îl enervează pe bărbat, care nu poate s-o gonească. A încercat s-o îndepărteze, să-i facă vânt, a suflat, a strigat. Musca nu-l bagă în seamă. Nu se urnește. A poposit aici și n-are de gând să dispară. Totuși, bărbatul nu-i vrea răul, își dorește doar s-o vadă plecată, să-l lase în pace, fiindcă el nu-și mai poate mișca degetele, mâinile, brațele. Corpul nu-i mai funcționează. Ceva îl împiedică, deocamdată. Un soi de pană la nivelul creierului. Un accident survenit în urmă cu câteva luni. O chestie apărută din senin, care l-a lovit ca un trăsnet. Capul lui nu le mai dă comenzi membrilor. Acum, de pildă, ar vrea ca brațul să se ridice și s-o alunge pe intrusă. Dar nimic nu se clintește. Muștei nu-i pasă. Prea puțin contează dacă el

este bolnav sau sănătos, ea continuă să-și facă toaleta pe vârful acestui nas impunător. Omul încearcă iar. Musca se agață. El îi simte picioarele minuscule și aproape transparente prinzându-i-se de piele. Musca s-a așezat și mai bine. N-are niciun chef să se ducă în altă parte. Oare cum o fi ajuns până aici? Ce blestem a trimis-o? Muștele sunt libere, nu se supun nimănui, fac doar ce vor ele, își iau zborul când încerci să le vânezi, să le strivești. Ai zice că văd la 360 de grade. Vigilența lor e impresionantă. Pentru moment, bărbatul caută să afle de unde a venit musca până la el. Ah, grădina! Câinii care nu-și termină mâncarea. Muștele din cartier cunosc bine toată casa, chiar și colțul de lângă ușă. Se grăbesc într-acolo de pretutindeni, sigure că-și vor primi porția. Iar după ce s-au ghiftuit, se plimbă, zboară pe ici, pe colo, ca să-și facă digestia. Fredonează, plonjează în gol, umblă în toate direcțiile. Și uite că răsare un nas de om care le invită să-l viziteze. După ce prima aterizează, celelalte nu îndrăznesc să-i conteste dreptul asupra teritoriului. Bărbatul suferă. Îi vine să se scarpine, s-o alunge, să se ridice, să alerge și să curețe cu mâna lui locul murdar unde grădinarul are obiceiul să arunce o parte din gunoi. Ba chiar se apucă să recreeze lumea: dacă grădinarul s-ar fi dus la școală, dacă părinții lui, țărani, nu și-ar fi părăsit satul ca să se mute în oraș, să devină cerșetori, spălători de mașini, paznici de parcări, dacă Marocul nu ar fi trecut prin doi ani de secetă cumplită, dacă banii țării ar fi fost mai bine împărțiți între orașe și sate, dacă acestea din urmă ar fi fost considerate un grânar și o comoară pentru țară, dacă reforma agrară s-ar fi înfăptuit în mod corect, dacă de dimineață grădinarului i-ar fi venit ideea să elibereze acea parte a grădinii

sortită mizeriei, dacă ar fi catadicsit să alunge muștele care-și dau întâlnire acolo, dacă, pe deasupra, cei doi bărbați care se ocupă de el l-ar fi vegheat, atunci musca asta, afurisita asta de muscă n-ar fi putut să poposească pe nasul lui și să-i provoace mâncărimi agonizante, înnebunitoare, tocmai lui, un om țintuit la pat de un atac cerebral petrecut acum șase luni.

Își spune că este la discreția unei insecte, a unei insecte mitite. Pe vremea când era sănătos, până și un biet țânțar dezlănțuia în el o furie inexplicabilă. În copilărie, își dedica noaptea unei veritabile vânători de țânțari, pe care îi strivea cu niște cărțoaie ale căror coperte păstrează și azi urme de sânge. Fiindcă acolo unde locuia el țânțarii păreau imuni la plante otrăvitoare, la detergenți și la produse toxice. Soția lui chemase chiar și un vrăjitor care meșterise câteva talismane și spusese rugăciuni pentru a-i îndepărta. Însă ei erau mai puternici decât orice. Noaptea sugeau sângele oamenilor și în zori dispăreau. Niște vampiri!

În după-amiaza asta, musca a venit să răzbune toate insectele din Maroc pe care le-a masacrat în viața lui. Iar el, prizonierul unui trup înțepenit, degeaba strigă, urlă, imploră, musca nu se clintește, făcându-l să sufere din ce în ce mai mult. Nu e vreo mare suferință, ci doar o jenă mărunță, care, prelungindu-se, îi zgândărește nervii – ceea ce, în starea lui actuală, nu-i deloc recomandat.

Bărbatul reușește să se convingă treptat că musca nu-l mai sâcăie, că mâncărimile sunt imaginare. Și așa începe să o învingă. Nu că s-ar simți mai bine, dar a înțeles că trebuie să accepte situația și să termine cu enervarea. Natura relației lui cu timpul și cu lucrurile s-a schimbat

în ultimele luni. Accidentul este un test. Deja nu se mai gândește la muscă.

Cele două ajutoare, care jucau cărți în camera alăturată, au venit să vadă dacă bărbatul se simte bine, iar musca și-a luat zborul imediat. Nu a lăsat nicio urmă, în afara unei furii surde, o furie stăpânită, care spune multe despre starea acestui bărbat – un pictor care nu mai poate să picteze.

CAPITOLUL I

Casablanca, 4 februarie 2000

„Am în mine capacitatea de a iubi,
dar parcă ar fi închisă într-o cameră.“

Scene dintr-o căsnicie, INGMAR BERGMAN

Cei doi bărbați îl căraseră, îl așezaseră într-un fotoliu cu fața spre mare și acum își trăgeau sufletul. Și bolnavului îi venea greu să respire, iar în privire i se citea amărăciunea. Doar conștiința îi era vie. Corpul i se rotunjise, devenise greu. Cât despre vorbire, de-abia se exprima, iar cuvintele lui se dovedeau, în majoritatea lor, neinteligibile. Adesea i se cerea să repete ce spusese, lucru pe care îl ura, fiindcă i se părea obositor și umilitor. Prefera să comunice folosindu-și ochii. Când ridica privirea, voia să zică nu. Când o cobora, voia să zică da, însă un da resemnat. Într-o zi, unul dintre Gemeni – așa îi numea el pe cei doi bărbați care-l ajutau, deși nu erau frați –, crezând că face bine, îi adusese o tăbliță de scris,

de care era legat un marker cu o sforicică. El se înfuriase și chiar găsisese puterea să o arunce pe jos.

De dimineață, Gemenii nu putuseră să-l radă. O spuzală în jurul bărbiei făcea operațiunea dificilă. El era nemulțumit. Neglijat. Se simțea neglijat. Nu suporta așa ceva. Deși atacul cerebral îl afectase grav, refuza ca delăsarea să transpară din imaginea și din vestimentația lui. Când descoperise că o pată de cafea de pe cravată nu fusese curățată, se posomorâse și mai tare, iar Gemenii se grăbiseră să i-o schimbe. Acum era îmbrăcat complet în alb, însă continua să bodogănească în surdină.

Când vorbea, Gemenii ghiceau ce spunea, chiar dacă nu înțelegeau toate cuvintele. Citeau pe fața lui, îi anticipau dorințele. Trebuia să ai auzul fin și multă răbdare. Când obosea, închidea ochii de câteva ori, semn că voia să rămână singur. Poate că și plângea atunci. Fusese atât de distins, de elegant, de cunoscut, oriunde se ducea! Moartea îl atinsese în treacăt, dar nu-și terminase treaba. Resimțea asta ca pe o insultă, ca pe o festă ce-i fusese jucată, ca pe o răutate în plus. Era un subiect de veșnică iritare pentru el, încât visa să moară în somn, precum bătrânul său unchi poligam și gurmand. Dar, în final, i se întâmplase același lucru ca atâtor prieteni și cunoștințe din generația sa. Ajunsese, după cum se exprima medicul, la o vârstă critică. Iar odată cu vârsta, se cuvenea să înfrunte câteva furtuni.

După ce furia din primele luni se mai domolise, luase hotărârea de a le zâmbi tuturor celor care-l vizitau, o metodă de a nu ceda în fața degradării fizice, care uneori o atrage după sine pe cea a spiritului. Așa că începuse să zâmbească întruna. Avea un zâmbet de dimineață, ușor

și parfumat, după care urma zâmbetul de prânz, nerăbdător și aspru, și cel de seară, devenit cu timpul un fel de grimasă. Apoi, brusc, încetase să zâmbească. Nu mai voise să se prefacă. De ce să zâmbească? Cui și în ce scop? Boala îi dăduse peste cap obiceiurile. Boala sau moartea?

Nu mai era același om, o citea în ochii celorlalți. Își pierduse toată prestața de mare artist. Însă refuza să se ascundă; voia să poată ieși curând în oraș și să se arate în noua lui stare. Avea să fie un exercițiu dificil, dar ținea cu tot dinadinsul să-l facă.

Oricât de ciudat ar părea, în ciuda paraliziei aproape totale, nu se gândise să renunțe la pictură. Era convins că răul de care suferea se va dovedi trecător, un soi de criză și-atât. În fiecare zi, încerca să-și miște degetele de la mâna dreaptă. Și, în fiecare zi, cerea o pensulă, pe care i-o puneau între degetul mare și arătător, dar deocamdată nu prea reușea s-o țină. În consecință, exersa de mai multe ori pe zi. Când va izbuti să țină pensula, starea în care se va afla restul corpului n-o să mai conteze cine știe ce.

Ideile pentru noi tablouri îl copleșeau. Imposibilitatea de a picta trezea în el un neastâmpăr, îi lipsea răbdarea într-o și mai mare măsură decât înainte. Însă momentele de tulburare intensă sfârșeau în tăceri lungi, însoțite de o senzație de înfrângere. Dispoziția i se schimba; se adâncea ca într-o ceață deasă, ce anunța un eveniment sumbru. Din gura întredeschisă i se prelingea un fir de salivă. Când și când, unul din Gemeni îl ștergea cu delicatețe. Atunci se trezea și îi era rușine că-i curgeau

balele, îi era rușine că ațipise. Astfel de detalii mărunte îl supărau mai mult decât paralizia.

Televizorul mergea, se transmitea o competiție de atletism. Întotdeauna îl fascinaseră aceste corpuri suple, magnifice, perfecte, inuman de perfecte. Le privea întrebându-se câți ani, câte luni, câte zile de muncă implica fiecare gest al tinerilor atleți. Refuza să schimbe canalul. Îi plăcea să vadă acest spectacol, chiar dacă – sau mai ales pentru că – el era blocat în starea lui. Visa, urmărind cu o bucurie ciudată mișcările sportivilor. Se pomeni observându-i și încurajându-i de parcă i-ar fi cunoscut personal, de parcă le-ar fi fost antrenor, profesor, consilier sau doar părinte.

Se gândea la un text al lui Jean Genet, *Echilibrul*, pe care un prieten i-l oferise la o aniversare. Îl citise cu pasiune și își imaginase tensiunea pe care acrobatul trebuia s-o stăpânească în fiecare dintre gesturi. La un moment dat, se gândise să ilustreze textul, dar i se spusese că Genet era un om dificil și că nu-și va da acordul. Îl recitea uneori și se concentra asupra unei corzi întinse între două puncte, se și vedea pe ea, asudat, ținând bara pentru echilibru cu mâinile tremurându-i, vedea căderea și membrele rupte. I se întâmpla chiar să inventeze o poveste în care el era un funambul accidentat, ajuns în starea de acum, după ce căzuse la circ. Un accident fizic, nu psihic. Era nu un pictor stresat și prost dispus, ci un acrobat care-și zdrobise corpul la zece metri dedesubtul firului întins.

Era satisfăcut de această găselniță. Nicio lacrimă nu-i curgea pe obraz. Moralul nu-i slăbea câtuși de puțin. Cu

mâna grea își pipăia piciorul, fără să simtă mare lucru. Își spunea: „O să fie bine, rezistă, bătrâne!“

De la ultima lor ceartă și accidentul vascular cerebral survenit atunci, nu-și mai vedea soția. Se mutase în atelierul lui, unde ceruse să i se aducă tot ce-i trebuia ca să trăiască și să depășească încercările la care îl supunea boala. Ea locuia în cealaltă aripă a casei lor din Casablanca, o casă foarte mare. Gemenii primiseră ordin să n-o lase niciodată să se apropie de el. Un ordin inutil. Ei părea mai degrabă să-i convină separarea și nu manifestase nici cea mai firavă dorință de a se ocupa de un bolnav grav. El voia să facă bilanțul celor douăzeci de ani de viață în comun. Și, din acest punct de vedere, pauza brutală impusă cuplului lor de accident era providențială. Câteodată, de la una dintre ferestrele atelierului care dădeau în curtea interioară a vilei, o zărea gătindu-se ca să iasă în oraș. Nimeni nu știa unde se ducea, și era mai bine așa. În orice caz, luase decizia să n-o mai supravegheze și să n-o mai bănuiască de nimic.

Înainte, pe vremea când era sănătos, fugea, pleca într-o călătorie și nu mai dădea niciun semn de viață. Era felul lui de a răspunde tensiunii și conflictelor din cuplu. Ținea un jurnal având drept unic subiect problemele lui conjugale. Nu consemna nimic altceva. Relatarea disputelor, a exasperărilor și a furiilor sale nu prea varia în decursul celor douăzeci de ani de căsnicie. De fapt, era povestea unui om care crezuse că ființele umane se schimbă, că își corectează defectele, că își dezvoltă calitățile și devin mai bune punându-și mereu întrebări despre sine. Undeva, în adâncul sufletului, păstra

speranța că, într-o bună zi, o să-și vadă soția nu mai docilă și supusă, nici vorbă de așa ceva, ci măcar mai împăciuitoare și mai iubitoare, mai calmă și mai rațională, pe scurt, o femeie care să împartă și să construiască împreună cu el o viață de familie. Era un vis de-ale lui. Însă mergea pe o cale greșită și își învinuia soția, neglijând să admită că avea partea lui de răspundere în acest eșec.